

Tiedettä tieteen vuoksi vai/ja oman uran edistämistä?

Maamme hoitotieteen yksiköt eri yliopistoissa ovat juhlineet tai juhlivat peräjälkeen 40 vuotista taivaltaan ja ala on vakiinnuttanut asemansa monien mitattavien indikaattoreiden mukaan akateemisissa yhteisöissä. Tänä vuonna myös kansallinen tutkitun tiedon teemavuosi on esitelty väestölle tiedettä monipuolisesti ja pyrkimys tutkimusnäytöön perustuviin hoitotyön toimintoihin on vakiintunut terveydenhuollossa.

Aikoinaan alan pioneeriprofessorit kappailivat tieteenalan perustamiseksi yliopistoihin, alan yksiköiden rakentamiseksi sekä uuden tutkijakunnan koulutuksen käynnistämiseksi. Työ oli vaativaa, edellytti voimakasta yhteiskunnallista vaikuttamista, alan sisäistä yhteistyötä ja ennen kaikkea ymmärrystä oman itsenäisen tieteenalan merkityksestä tulevaisuudessa. Pioneerit myös tutkivat, kouluttivat, toimivat kansainvälisissä tehtävissä, hankkivat rahoituksia – ja perustivat alan oman tiedeseuran, hoitotieteellisen lehden, loivat pohjan valtakunnalliselle tohtorikoulutukselle, kutsuivat maamme lukuisia kansainvälisiä hoitotieteen osaajia ja tinkimättömästi selvittivät uuden tieteenalan lähtökohtia ja tutkimusintressejä yliopistoissaan. Voimmekin yksiselitteisesti olla kiitollisia näille ennakkoluulottomille innovaattoreille!

Hoitotieteen perusta on siis luotu ja tuhannet koulutetut maisterit sekä sadat tohtorit vievät nyt vuorostaan alaa eteenpäin. Myös yliopistojen yksiköt ovat vahvistuneet: alkuvaiheen yhden ainoan professorin sijaan laitoksilla on useita professoreita, opetus- ja tutkimushenkilökunta on kasvanut ja dosenttien määrä on lisääntynyt. On kuitenkin tarpeellista pysähtyä aika ajoin pohtimaan tieteenalan tilaa, onnistumisia ja tulevaisuuden kehittämistarpeita.

Missä siis hoitotiede on onnistunut? On selvää, että tieteenala voi hyvin, yksiköt ovat tuottoisia, sijoittuvat kansainvälisiin ranking-

tilastoihinkin hyvin, ja maamme yksiköt ovat kansainvälisesti tunnettuja sekä mukana erilaisissa verkostoissa. Kansallinen yhteistyö mm. terveyspalvelu- ja koulutusjärjestelmän kanssa on laajaa. Tieteellisen tutkimuksen määrä on varsin mittava, ja tulokset julkaistaan kansainvälisissä arvostetuissa tiedelehdissä. Tutkijakunta on kysyttyä keynote-esittäjiä, tiedelehtien arvioitsijoita, lausunnonantajia ja ylipäättään heitä käytetään erilaisiin akateemisiin ja yhteiskunnallisiin asiantuntijatehtäviin niin kotimaassa kuin ulkomailla. Tutkijat myös tekevät tieteidenvälistä yhteistyötä.

Vakiintuneen tieteenalan merkki on myös se, että alan maisterikoulutukseen on jatkuvasti paljon hakijoita ja tohtorikoulutus kiinnostaa niin kotimaisia kuin kansainvälisiä alan ammattilaisia. Kansallinen tohtorikoulutusverkosto toimii edelleen aktiivisesti yliopistojen välisenä yhteistyönä ja kaikki alan yliopistot ovat sen vastuullisia toimijoita. Lisäksi ns. post-doc -ohjelmia on kehitetty vastaamaan tutkijauran edistämiseen.

Missä hoitotieteen alalla on kehittämisen varaa? Erityisen keskeinen kysymys on edelleen ja jatkuvasti, miten olemme alalla onnistuneet kertomaan väestölle tutkimuksesta, sen tuloksista ja tulosten merkittävydestä siten, että kansalaiset tunnustavat alan tiedon ja tieto on hyödyllistä heille terveyttä ja hoitamista koskevissa ratkaisuissa. Voi kai todeta, että alan ns. ”väestövaikuttavuutta” tulisi edelleen kehittää ja pyrkiä jatkuvasti puntaroimaan alan tutkimuksen merkityksellisyyttä.

Hoitotiedettä haastaa Suomessa myös kansainvälisiäkin tutkijoita puhuttavat tulevaisuudennäkymät ja viheliäiset ongelmat. Erityisen merkittävä on väestön terveysprofiilin muutokset, pitkäaikaisten terveysongelmiensa ja monisairauksien lisääntyminen, sisältäen sosio-demografian, ja suurten kansanterveydellisten kysymysten aiheuttamat

tarpeet. Tärkeää on myös se, että hoitotyön tuloksellisuuden mittaaminen ja vaikuttavuuden osoittaminen on edelleen hajanaista. Tutkimusnäytön hyödyntäminen ja implementaatio voisi olla systemaattisempaa ja yltää hoitotyön arkipäiväiseen päätöksentekoon – käytettävää näyttöä tutkimuksissa on varsin paljon.

Tulevaisuuden kannalta oleellista on myös monipuolinen tutkimusmetodologian vahvistaminen, tutkimusasetelmien vahvistaminen ja uudentaminen. Alalla on esimerkiksi edelleen hyödynnetty niukasti laajoja rekisteriaineistoja, jotka kuitenkin ovat maassamme pääosin erinomaisia ja luotettavia. Myös digitalisaation hyödyntäminen on vielä vajaata ja tehokkaiden interventioiden kehittäminen vaikuttaa haasteelliselta. Uudet tulevaisuuden kompetenssialueet – kuten genomitiedon, kulttuuritiedon merkitys, tiedon lukutaito – alan koulutuksessa ja tutkimuksessa olisi tunnistettava. Empiirinen tutkimus ilman teoreettista orientaatiota voi johtaa harhaan. Hoitotieteen alalla tarvitaan edelleen uutta teoreettis-käsitteellistä jäsentämistä, käsiteanalyyssejä sekä tieteenfilosofian lähtökohtien ja arvo-perustan pohdintaa.

Laitoksilla on toki tutkijakuntaa ja tutkijoiden kansainvälinen kouluttautuminen on välttämättömyys. Lisäksi alan kehittymistä rajoittava tekijä on tutkimusrahoituksen rajallisuus. Hoitotieteilijät hakevat rahoitusta monitieteisiltä rahoittajilta eikä alalla juurikaan ole omia tutkimusrahoittajia. Kilpailussa pärjääminen on kuitenkin innostavaa ja opettavaista, mutta erityisesti tutkimusuran alun rahoitukseen sisältyy paljon ongelmia. Onkin toivottavaa, että alan tutkijanuran valinneilla on aito innostus ja kyky innovoida sellaisia tutkimushankkeita, joiden avulla he onnistuvat hankkimaan pitkäjänteistä, vuosia kestävästä tutkimusrahoitusta.

Tieteenalat kehittyvät eri tavoin. Hoitotiede on tieteenalan kehityksessä saavuttanut varsin hyvän tilanteen. On kuitenkin tieteelle ominaista, että jokainen sukupolvi saa osaltaan rakentaa lisää tietopääomaa. Tämä edellyttää tieteenalan – ja tutkijoiden vastuuta yhteiskunnan, maapallon ja ihmisen hyvän edistämisestä – ei vain yksittäisen tutkijanuran etenemisestä. Alalla tarvitaan edelleen, kuten tähänkin asti, visiointia, mukavuusalueelta pois siirtymistä, vastuun ja riskien ottamista sekä toisten tukemista.

Helena Leino-Kilpi
professori
Turun yliopisto

Katri Vehviläinen-Julkunen
professori
Itä-Suomen yliopisto

LUKEMISTA TUTKIJOILLE:

Vuorio K. (2019) Hoitotieteen matka terveystieteisiin. 40 vuotta hoitotiedettä Suomessa ja Itä-Suomen yliopistossa 1979 - 2019. Grano Oy, Vantaa.

Leino-Kilpi H, Hupli M, Mäkinen A & Salminen L. (2018) Hoitotiedettä 30 vuotta Turun yliopistossa – uuden tieteenalan synty ja vakiintuminen. Turun yliopisto, Hoitotieteen laitoksen julkaisu A80, Turku.